

ประกาศสถาปนาตั้งพระองค์เจ้าและเจ้าพระยา

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาล ๒๕๖๗ พรรษา บัณฑิตยัมสมัย
พฤศจิกายนมาส เอกาทศมาสวัน กุมมะวาร กาลกำหนด
พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ เอกอัคร
มหาบรมนราธิราช พินิตประชานารถมหาสมมตวงษ์ อดิศักย
พงษ์วิมลรัตน์ วรจักรัตติยราชินิกโรดม จาตุรันตบรมมหาจักร
พรรดิราชสังกาศ อุภโตสุชาติสังสุทธเคราะห์ณี จักรีบรมนารถ
จุพาลงกรณราชวรังกูร บรมมกุฎนเรนทรสุรัสันตติวงษ์วิสิษฐ
สุสาธิตบุรพาธิการ อดุลยกฤษฎาภินิหารอดิเรกบุญฤทธิ รัษฎ
ลักษณะวิจิตรโสภาคยสรรพางค์ มหาชโนตตะมางคประณตบาท
บงกชยุคล ประสิทธิ์สรรพศุภผลอุดมบรมสุขุมาลัย ทิพยเทพา

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๑ หน้า ๒๖๓๘

วฑฒารไพศาลเกียรตคุดลยไพเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์ บูริม
ศักดิ์สมญาเทพทวาราวดี ศรีมหาบุรุษสุดสมบัติ เสนางคนิก
รัตนอัสวโกศลประพนธปริชา มัทวสมาจาร บริบูรณ์คุณสาร
สยามาทินคร วรุตเมกราชดิลก มหาปรีวารนายกอนันต มหันต
วรฤทธิเดช สรรพวิเศษศรีนทร บรมชนกาศิศรสมมต ประ
สทธิวรยศมโหดม บรมราชสมบัติ นพปฎลเสวตรฉัตรราชันตร์
ศิริรัตโนปลักษณ์มหาบรมราชาภิเศกาสิต สรรพทศทิสวีจิต
ไชย สกลมไหศวรียมมหาสวามินทร์ มเหศวรมหินทรมหารามา
ชิราชวโรดม บรมนารถชาติอาชาวไศรย์ พุทธาทิไตรรัตนสรณา
รักษ์ อุดุลยศักดิ์อักษรนเรศราชิปดี เมตตากฤณาสี่ตลหญไทย
อโนปไมยบุญการ สกลไพศาลมหารัชฎาธิเบนทร์ ประเมนทร
ธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร พระมงกุฎเกล้าเจ้า
อยู่หัว

ทรงพระราชดำริหว่า หม่อมเจ้าคุ้ม ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
ชั้น ๒ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท เมื่อยังเยาว์ได้เข้าศึกษาวิชา
ณโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ จนสอบความรู้ได้บริบูรณ์
เต็มหลักสูตรของโรงเรียนในสมัยนั้น เมื่อสอบไล่ได้แล้ว ได้

เล่ม ๔๑ หน้า ๒๖๔๐ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

เริ่มเข้ารับราชการสนองพระเดชพระคุณในกระทรวงการต่างประเทศเมื่อพระพุทธศักราช ๒๔๓๒ ต่อมาได้ย้ายมารับราชการในกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ ได้เป็นตำแหน่งตั้งแต่ชั้นผู้น้อยแล้วเลื่อนขึ้นโดยลำดับจน พระพุทธศักราช ๒๔๔๖ กระทรวงทหารเรือ ขอผู้ชำนาญการบัญชี ต่อกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ หม่อมเจ้าตุ้มได้รับเลือกสรรส่งไปรับราชการในกระทรวงทหารเรือ ได้รับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ จนถึงเป็นตำแหน่งยกربัตร์ทัพเรือเมื่อพุทธศักราช ๒๔๔๗ มีความอุตสาหะและสามารถรับราชการในหน้าที่ตลอดมา ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้เป็นปลัดทูลฉลองกระทรวงทหารเรือ เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๔ และต่อมาได้รับตำแหน่งพิเศษเป็นตุลาการศาลกรมบัญชาการกลางทหารเรือ ครั้นถึงพุทธศักราช ๒๔๖๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นรองเสนาบดีกระทรวงทหารเรือ

ในส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นราชองครักษ์เวร เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๔ ได้ทรงคุ้นเคยทราบคุณวุฒิของหม่อมเจ้าตุ้ม และตระ

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๑ หน้า ๒๖๔๑

หนักแน่นพระราชหฤทัยในความจงรักภักดีต่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทมั่นคง และทั้งหม่อมเจ้าตุ้มมีชนมายุเจริญวัยกอบด้วย อธิษาศัยชื่อบุตรจะมีได้หนักไปในอคติทั้งปวงสมควรจะได้รับอิศริยยศสถานันดรศักดิ์เป็น พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า ให้สมกับความชอบความดี และเฉลิมพระเกียรติยศ พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิทได้อีกพระองค์หนึ่ง

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้สถาปนา หม่อมเจ้าตุ้ม ขึ้นเป็นพระองค์เจ้า มีค่านำและพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสนิทวงศ์พัฒน์เดช อีชนาม ทรงศักดินา ๓๐๐๐ ตามพระราชกำหนดของพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้านั้น จงเจริญพระชนมายุ พรรณ สุข พล ปฏิภาณ คุณสารสมบัติสรรพสิริสวัสดิ์พัฒน์มงคลทุกประการ

อนึ่งทรงพระราชดำริเห็นว่า พระยาภฤติกานุกรณกิจ เดิมได้เข้าศึกษาวิชาหนังสือไทยและหนังสืออังกฤษในโรงเรียนหลวงณ พระตำหนักสวนกุหลาบเมื่อเสร็จการเล่าเรียนแล้ว ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กพิเศษใน พระบาท สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วเข้าฝึกหัดรับราชการในกรมบัญชาการกลางกระทรวงยุติธรรม เมื่อต้นปี

เล่ม ๔๑ หน้า ๒๖๔๒ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

พุทธศักราช ๒๔๔๐ ในสมัยเมื่อแรกจัดการกระทรวงยุติธรรม
วางแผนผังซึ่งใช้สืบมาจนทุกวันนี้ ครั้งนั้นพระยาภักดีกานุกร
ณกิจ ได้เป็นตำแหน่งยกربัตตราลอุทธรรณข้าหลวงพิเศษ ถัด
มาในปี พุทธศักราช ๒๔๔๑ สอบความรู้กฎหมายได้เป็น เนติ
บัณฑิตชั้นที่ ๑ และในปลายปีนั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ
ให้เป็นผู้พิพากษาศาลแพ่ง ต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๔๔๒ โปรด
เกล้า ฯ ให้เป็นข้าหลวงพิเศษจัดการที่นาในบริเวณคลองรังสิต
ประยงค์ดี และคลองประเวศบุรีรมย์ ในหน้าที่ตุลาการ และ
ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น หลวงเมธีนฤปกรในครั้งนั้น
พระยาภักดีกานุกรณกิจ เป็นคนแรกที่ได้ทำการพิจารณาชำระ
ความเรื่องนาก็สำเร็จเด็ดขาดตามพระราชประสงค์ เป็นที่ไว
วางพระราชหฤทัย และแสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ชำนาญในกฎหมาย
เรื่องที่ดิน แท้จริง ในปลายปีพุทธศักราช ๒๔๔๓ ได้เป็นผู้ช่วย
พิจารณาพิพากษาคดีในหน้าที่ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์กรุงเทพฯ ฯ ชั่ว
คราวอีกตำแหน่งหนึ่ง มีความดีความชอบมาก ถึงปีพุทธศักราช
๒๔๔๔ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เป็นอธิบดีผู้พิพากษา
ศาลแพ่ง และโปรดเกล้า ฯ ให้คงมีตำแหน่งหน้าที่เป็นข้าหลวง

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๑ หน้า ๒๖๔๓

พิเศษจัดการที่นาอยู่ตามเดิมด้วย ครั้นถึงปีพุทธศักราช ๒๔๔๖
ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เลื่อนขึ้นเป็นพระเมธีนฤปกร ใน
สมัยที่พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕ เสด็จประพาสยุโรปพุทธ
ศักราช ๒๔๕๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสำเร็จราชการ
รักษาพระนคร โปรดเกล้าฯ ให้ไปรับราชการในหน้าที่กรรมการ
ศาลฎีกาชั่วคราว ครั้นพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๕ เสด็จ
กลับจากประพาสยุโรปแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้เป็นกรรมการ
ศาลฎีกาเต็มตำแหน่ง ครั้นถึงพุทธศักราช ๒๔๕๑ ได้รับพระ
ราชทานบรรดาศักดิ์เลื่อนขึ้นเป็นพระยาภักติกานุกรณกิจ ต่อ
มาในรัชกาลปัตยุบันได้โปรดเกล้าฯ ให้ทำการแทนอธิบดีศาล
ฎีกาเป็นครั้งคราว ถึงพุทธศักราช ๒๔๖๒ ตำแหน่งอธิบดีศาล
ฎีกาว่างลง จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นอธิบดีศาล
ฎีกา รับราชการสนองพระเดชพระคุณสืบมาจนทุกวันนี้

นอกจากราชการประจำตำแหน่งยังได้สนองพระเดชพระคุณ
มาแล้วหลายหน้าที่ เช่นเป็นนายกรรมการเนติบัณฑิตสภา เป็น
กรรมการสอดส่องความประพฤติหาความ เป็นกรรมการ
และแม่กองสอบไล่ความรู้ นักเรียน กฎหมาย เพื่อเป็น เนติบัณ
ฑิต และเป็นกรรมการพิจารณาคดีพิเศษอีกหลายเรื่อง และ

เล่ม ๔๑ หน้า ๒๖๔๔ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๗

ในสภานี้ เมื่อมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งสภานิติ
ศึกษาชั้น ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นอุปนายกแห่ง
สภาอีกตำแหน่งหนึ่ง

ในส่วนพระองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อก่อน
เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ ได้เคยรับราชการสนองพระเดช
พระคุณในเมื่อมีโอกาสเป็นครั้งคราว เป็นที่ทรงคุ้นเคยมาแต่
นั้น ส่วนในราชการแพนทเซียได้สมัครเป็นสมาชิกตั้งแต่เริ่ม
แรก และได้ทำการตามหน้าที่อย่างเคร่งครัด บางคราวถึงต้อง
ลำบากตรากตรำ ก็มีได้ทีออดอย จนถึงได้มีกระแสพระราช
ดำรัสชมเชยเป็นพิเศษ เพราะพระยากฤตีกานุกรณกิจทรงคุณ
วุฒิปรีชาสามารถอุปด้วยมีอุตสาหวิริยสม่าเสมอ ได้รับราชการ
ตั้งแต่ตำแหน่งเป็นผู้ช่วยมาจนถึงตำแหน่งสูง และตำแหน่ง
ราชการชั่วคราวและพิเศษอีกหลายตำแหน่งได้ปฏิบัติราชการให้
เจริญเรียบร้อยสมพระราชประสงค์ตลอดมา ตั้งแต่ในรัชกาลสม
เด็จพระบรมชนกนาถ จนในรัชกาลปัจจุบันนี้ มีความจงรัก
ภักดีต่อราชการและในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทมั่นคง เป็นที่ไว้วาง
พระราชหฤทัยได้ดี สมควรจะทรงพระกรุณายกย่องให้มี
เกียรติยศยิ่งใหญ่อัน

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๔๖๗ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๔๑ หน้า ๒๖๔๕

จึงมีพระบรมราชโองการดำรัสสั่งให้สถาปนา พระยาภคติกานุกรณกิจขึ้นเป็นเจ้าพระยา มีสมญาจารึกในหิรัญบัฏว่า เจ้าพระยาพิชัยญาติ บรมธรรมิกนารถมหาสวามิภักดิ์ อัครวโรปดัมภ์นิติวิธาน พิศาลยุกติธารง สุทธิประสงค์อาชวาศรัย ศรีรัตนตรัยสรณชาดา อภัยพิริยบรากรมพาหุ มุสิกนาม ดำรงศักดินา ๑๐๐๐๐ จงเจริญทฤหมายุ สุขสิริสวัสดิพิพัฒนามงคล อริฐวิบุลยผล ธนสารสมบัติ บริวารสมบุรณ์ทุกประการเทอญ ฯ

การพระราชกฤษฎีกานุประทาน
และพระราชพิธีนิตรมงคลสมโภชนิตร์รัชพรรษา
ถวายบังคมพระบรมรูปนปราสาทพระเทพบิดร
พระพุทธศักราช ๒๔๖๗

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพนักงานจัดการพระราชกฤษฎีกานุประทาน ถวายอดีตมหाराชาธิราชเจ้ามหาจักรีบรมราชวงศ์ซึ่งเป็นประเพณีมาแล้วใน พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย